

ישראל קורצאק קולטור
 اسرائيل تقرا كورتنشاك

עצוב או רע?

יאנוש קורצ'אק, כתבים כרך ב', עמ' 134-130
 תרגם: אורי אורלב

אל תפחד! לא אמסר את שמך. ממה אתה פוחד לא. בכל זאת כן? חכה רגע. או ששכחתי איך זה היה באמת, או שלא נעים – אתה מתבייש להודות, שהרי אתה מבין, איך בסדר. העבדות מדברות בעד עצמן. לא, לא, לא – אתה לא בסדר.

היו לך שתי דרכים, שתי שיטות: לבקש, לשכנע שיתן. אתה לא רוצה "לבקש" כל שטות, לא נאה לך? טוב. יש הדרך השנייה: לפנות אל נער אחר (חבר). הרי הוא לא היחיד שיש לו עפרון בפתה. אבל הוא היה קרוב, יותר נוח, על נד, אז תן!

אתה אומר שמהרף והיית צריך. אני מאמין. אני יודע מה היתה המהירות והדחיפות שלך, אבל לא היתה לך שום זכות ל"תן!", ולא לחטף לו מתחת ליד. איפה שמעת ואיפה קראת שאם אתה ממחר וצריך – מתר לך לקחת בלי רשות, בכוח? אצלנו, המבגרים, מכנים התנהגות כזאת שד. אתה חזק אז אתה גוזל ממישו חלש דבר מה השן? לו לכל הדעות. O mores (=אילו מנהגים!) קורא הנואם הרומאי. איזה מנהגים! לאור היום, לעיני כל הכתה, הנוכחת והצופה במתרחש?

אתה אומר שהוא התחיל! לא, אתה התחלת. ורק אז התעצבן וצעק: "תחזיר, גנב אחד!" עלבון. נעלבת. וכדי להגן על כבודך שוב היית ראשון להכות; את העפרון זרקת על הרצפה ו: "קמץ אחד, טמטום, תחנק בעפרון שלך!" אתה אומר: "לא". ומתקן: לא נכון, לא אמרתי "טמטום" אלא "טמטום". בסדר, אבל למה? מפני שעצבן אותך. אבל גם אתה עצבנת אותו. וזו הקטטה השנייה שלך השבוע. אתמול עם התורן, היום אתו. ונשפך הדיו. מענגו: אתה טוען שהצדק אתך. פגעו בך, העליבו. אתה ילד טוב, תמים. כבשה תמימה, לא מזיק לאף אחד!

אחר כך אני שואל אם אתה רוצה לדבר אתי. אני בנימוס, בנימה מרגיעה, ואתה זורק לי: "אה, בשביל מה?" – ואחר כך: "לא משנה לי", ו"אין על מה לדבר". ובסוף כדי להצדיק את עצמך: "חשבת שתכעס עלי ושוב תצעק, אדוני!"

לכעס ולצעק – זה לא אותו הדבר. נזפת בך – מפני שהייתי חבב להגיב מיד ועל חם – לקח לאחרים, גמול לילד שנפגע, מפני שכפית עליו מכות, סבכת אותו בקטטה ושברת את העפרון. ואז באמת אמרתי: "בריונות, חטפונות, גנגסטריזם. כן, רקעתי ברגל, הטחתי אגרופי בשלחן, מלאאתי את תפקידי – שים לב – המנהלי. צעקתי עליך. אבל לכעס? מה אתך? לא די שקרעתי לעצמי את הגרון אני צריך עוד למרט לעצמי את העצבים? ובגלל מי? כעס? אתה בחור טוב. ואת הפעס אני חוסך לענינים חשובים יותר. העלבת אותך מפני שמהרתי. אמרתי "אה, היצל אחד!" [היצל – כנני גנאי], אז מה? ההיצלים הם עובדי עירייה. הם מנקים את העיר: תופסים כלבים משוטטים ולא עפרונות. נעלבת – בחור עם כבוד! אבל בכבוד צריך לזכות, צריכים להיות ראויים (זאת לא סכריה) לכבוד. ואתה – אתמול מכות מפני שהתורן לא הכניס אותך לפתה, היום – מישו לא נתן לך עפרון. בדיוק. ועוד הדיו.

אני לא כועס אלא מבקש לעזר, משתתף, מנסה לברר, ליעץ – זהו זה! אמרתי: "כשרע לי בגלל מישו אני מוציא את זה על מישו אחר". כך מתנהג פועל נחית בחנה: מתנגם בסוסי מפני שהמנהל יורד לחייו. ומה הסוסי אשם? יש לך עגמת נפש – אנסה לעזר.

האם כבר נוכחת לדעת שהעצות שלי טובות וההוראות מועילות? ומי ששמע בקולי לא הצטער? ואולי פתח המלכים שעשיתי השנה להצגה לא היה טוב? אני לא מתרברב, אבל בשנה שעברה הפתח נפל מראשו של השחקן והקהל צחק מהמלך... או שאמרו לי שאין בול עם ברבור? והקבים שעשיתי לתחרות או מגררות שלג? או בועות סבון? איך היו הבועות שלך? קטנות, בלי צבעים והתפוצצו מיד. ושלי הגיעו עד לקומה השלישית. מה? אני חי כבר הרבה זמן, ראיתי פתרי מלכים רבים וגם בועות סבון. אתה לא רוצה – לא צריך. אני לא מתכנן להטפל ולנדנד. באמת.

ישראל קורצאק קולטור
אשראלי תפרא קורטשאק

אָבֿל... דְּבַרְתִּי אִתּוֹ. אֲנִי יוֹדֵעַ, אִם לֹא אֲכַפֵּת לָךְ. עֲכָשׁוּ אֲנִי יוֹדֵעַ וְאֲזַכֵּיר לָךְ. מִפְּנֵי שֶׁהִיא דְּבַר אֶחָד שֶׁלֹּא הִבְנֵיתִי מִכָּל הַסְּפוּר הַזֶּה. מִדּוּעַ הוּא סָרַב לָתֵת לָךְ לְרַגֵּעַ אֶת הַעֲפָרוֹן? הֲרֵי אֲנִי מִכִּיר אוֹתוֹ: נֶעַר הַגּוֹן, חֵבֵר טוֹב. אִזּוֹ לָמָּה? אֵה! מִתְבָּרַר שֶׁלִּפְנֵי הַחַגִּים (אֶתְּהָ זוֹכֵר?) הַשְּׂאִיל לָךְ מַחֵק. גַּם אִזּוֹ לֹא הִיא לָךְ וְהִייתָ צָרִיךְ. אִזּוֹ הַשְּׂאִיל. נָתַן. כֵּן. וַיִּמָּה אֶתְּהָ?

אֲצַלְנוּ הַמְּבַגְרִים נְהוּג לומר בְּמִקְרִים כְּאַלֶּה: "תּוֹדָה". אֶתְּהָ לֹא. אֲנִי יוֹדֵעַ: "אֶפְשָׁר לְחַשֵּׁב, לְהוֹדוֹת עַל כָּל שְׁטוּת, כְּאַלוֹ אֵינָה חֶסֶד!" לֹא שְׁטוּת אֶלָּא עֲפָרוֹן, מַחֵק; לֹא חֶסֶד אֶלָּא עֲשִׂית טוֹבָה. אֶפְלוּ פְּחוֹת מְזָה. וַיִּמָּה קָרָה? קָרָה שֶׁאִם שְׂאֵלְתָּ הִייתָ צָרִיךְ לָתֵת בְּחִזְרָה. כֵּן, לְשֶׂאֵל וְלֹא לְהַחְזִיר זֶה מִשְׁהוּ שְׂבִי: לְהַחְלִיף וְלִגְנֵב (מִנְגוּל, רַמְאִי). נָתַן לָךְ, בְּטַח. וְאַתְּהָ, בְּבִקְשָׁה מִמֶּךָ, לֹא רַק שֶׁלֹּא הַחְזֵרְתָּ אִזּוֹ אֶת הַמַּחֵק (לִפְנֵי הַחַגִּים), אֶלָּא עוֹד פְּתַחְתָּ עָלָיו אֶת הַפֶּה:

"מִמָּה אֶתְּהָ רוּצָה, אֵינָה מַחֵק, מָה אֲנִי יוֹדֵעַ – שְׂמֵתִי בְּאֵינָה מְקוּם, אֵינִי לִי, מִיִּשְׁהוּ לְקַח – חֲפֵשׁ בְּעֲצָמְךָ אִם אֶתְּהָ כָּל כֶּךָ רוּצָה". נְדַבֵּק כְּמוֹ סַפְחֹת. אֵה, סַפְחֹת? טוֹב. חֲפָה רַגַע. אֲבָד אֶת הַמַּחֵק בְּגִלְלָךְ. הוּא לֹא קִמְצָן וְלֹא סַפְחֹת אֶלָּא אֲכַפֵּת לוֹ. אֶחָד שֶׁלֹּא אֲכַפְתֵּנִיךְ שׁוֹכַח, מֵאֲבָד, בָּא לוֹ בְּקִלּוֹת הוּא לֹא: אֲבִיו עוֹבֵד, קִנְיָה, הִיא לוֹ, לֹא אוֹהֵב לְשֶׂאֵל מֵאַחֲרִים. הוּא רוּצָה שֶׁהַכֵּל אֲצִלוֹ? הִיא בְּסִדֵּר. וְאַתְּהָ? וְעֲכָשׁוּ שׁוֹב (הַמַּפּוֹת) קִרְעֵת לוֹ כִּיס וְתִלְשֵׁת פְּתוּר. מִי אֲשֶׁם? וְעֲכָשׁוּ אֶתְּהָ יוֹדֵעַ מִדּוּעַ לֹא רָצָה לָתֵת לָךְ אֶת הַעֲפָרוֹן? מָה?...?

וְהַקְטָטָה עִם הַתּוֹרָה? אֶתְּהָ רוּצָה לְהַכְנִס לַפֶּתַח, הַתּוֹרָה לֹא מִרְשָׁה. אֶתְּהָ מְטַלְטֵל אֶת הַיְדִית, בּוֹעֵט בְּדִלְתָה, חוֹבֵט בָּהּ, יוֹרֵק דְּרָךְ חוֹר הַמְּנַעוּל. וְשׁוֹב – נִעְלַבְתָּ – וְהִצַּדְקָה אֶתְּהָ! "מִפְּנֵי שֶׁלָּמָּה מִרְשָׁה לְאַחֲרִים? מִכֵּינִס אֶת כָּלֵם וְרַק אוֹתִי לֹא". הַגְּזָמָה: לֹא מִכֵּינִס אֶת כָּלֵם. "מִרְשָׁה לְמִי שֶׁמִּתְחַשֵּׁק לוֹ". נִכּוֹן. נִקְבַע: הַפֶּתַח חִיבֵת לְהִיּוֹת רִיקָה עִם הַצְּלִילוֹ. אָבֿל אִם מִיִּשְׁהוּ רוּצָה לְהַכְנִס לְרַגַע, שִׂכַח מִשְׁהוּ חָשׁוּב. לֹא נִעִים לְסָרַב. בְּאֶפְןִי יוֹצֵא מִן הַכָּלָל – רַק לְרַגַע. אָבֿל אִם מִשְׁהוּ יַעֲלֵם, זֶה עַל אַחֲרִיּוֹתוֹ שֶׁל הַתּוֹרָה. הוּא אַחֲרָאִי אִם יֵשׁ רַעַשׁ, אִי סִדֵּר בְּפִתְּהָ. וַיִּמָּה יַעֲשֶׂה אִם תִּכְנֵס וְאַחֵר כֶּךָ תִּסָּרַב לְצֵאתָ? הוּא צָרִיךְ לְבַטֵּחַ בָּךְ, וְאַתְּהָ לֹא תִזְכָּה בְּכַבּוּד וְלֹא תַעֲוֹרֵר אֲמוּנָה בְּעִזְרַת מַהְלָמוֹת אֲגוּרָה וּבִירִיקוֹת. לֹא נִעִים לְרִיב, אָבֿל הוּא מְמַלֵּא אֶת תְּפִקִּידוֹ הַרְשָׁמִי.

הוּא סָרַב לְהַכְנִיס אוֹתְךָ? שִׂכַחְתָּ מָה הִיא, אָבֿל הוּא זוֹכֵר. אֲזַכֵּיר לָךְ. הַשְּׁלַכְתָּ נֵר. אָמַר לָךְ שֶׁאֲסוּר לְלַכְּלֵךְ. וַיִּמָּה עֲשִׂיתָ? לֹא הִרְמֵתָ אֶת הַנֵּר אֶלָּא: "וּבִשְׂבִיל מָה אֶתְּהָ כְּאֵן?" לְכִי הַסְּדוּרִים וְהַחֲקִים שֶׁלָּךְ כָּלֵם רִשְׁאִים, אוֹ אוֹלֵי רַק אֶתְּהָ רִשְׁאִי לְלַכְּלֵךְ, וְהַתּוֹרָה חִיבֵת לְאַסֵּף. נִמְצָא לָנוּ מַחוּסֵק לְלַכְּלֵךְ! דְּבַר חֲדָשׁ. מִפְּנֵי שֶׁאֲנִי עוֹד לֹא שָׂמַעְתִּי עַל מִשְׁהוּ דוֹמָה.

סִגְיָה לְדִיוּן. מִי צוֹדֵק? – אֶתְּהָ אוֹ הוּא? תִּפְנָה אֶל הַמְּחַנֵּד. אֶתְּהָ: לֹא. אֶתְּהָ לֹא רוּצָה, לֹא אוֹהֵב לְהַתְּלוֹן. עֲקָרוֹן יָפָה מְאוּד. אִם כֵּן תִּתְּרֵר. לֹא: אֶתְּהָ רוּצָה לְהַכְרִיחַ. חוֹבֵט, בּוֹעֵט, לֹא מְחִיבֹת אוֹתְךָ הַתְּקוּנֹת – אֶתְּהָ כָּל זָכוֹל, אוֹלִיגְרָף, יַחַד בְּמֵינוּ...

וְעֲכָשׁוּ לְעִנּוּן. כָּל זֶה הִיא וְעָבֵר – חָשׁוּב מָה הִיא וּמִדּוּעַ – אָבֿל יוֹתֵר חָשׁוּב מָה הִיא. וְהַמּוֹרָה מְבַקֶּשֶׁת לְהִזְמִין אֶת הַהוֹרִים.

הַבְּחִנִּיתִי שְׂאֵתְהָ עֲצוּב. שִׁים לֵב: לֹא רַע, אֶלָּא עֲצוּב. מִשְׁהוּ מְצִיָּק לָךְ, מִדְּאִיג אוֹתְךָ. נוֹהֲגִים לוֹמֵר: אוֹכֵל אוֹתְךָ מִשְׁהוּ.

וְאִיךָ אֲנִי יוֹדֵעַ? הֵא, כְּאַלוֹ שֶׁהֶאֱדַם יוֹדֵעַ רַק מָה שְׂאוּמְרִים לוֹ? נִכּוֹן, יֵשׁ לִי אֲזַנִּים – אֲנִי שׁוֹמֵעַ, מִקְשִׁיב, יוֹדֵעַ. אָבֿל יֵשׁ גַּם עֵינַיִם – אֲנִי רוֹאֶה. מִבֵּיט, מִתְּבוּנָה. אֶתְּהָ מִכִּיר אוֹתִיּוֹת, יוֹדֵעַ לְקִרְאָה, יוֹדֵעַ מָה כְּתוּב בְּסִפְרֵי: אָבֿל יֵשׁ אוֹתִיּוֹת כְּאַלֶּה שֶׁאֶפְשָׁר לְקִרְאָה בְּאֶדָם, הִנֵּה! אֶתְּהָ עֲצוּב! נֶעַר טוֹב אָבֿל עֲצוּב. כֵּן.

עֲמִדְתָּ פַעַם בְּפְרוֹזְדוֹר לִיד הַחִלּוֹן, שֶׁקוֹעַ בְּמַחְשָׁבוֹת – עֲמִדְתָּ וְעִמְדְתָּ וְחִטְטַתָּ בְּאַף. חֲטוּט עֲקִשְׁנִי בְּאַף – מְחִיָּה חָשׁוּב הַמְּסִיעַ לְהַבְּחָנָה. אֶתְּהָ עוֹמֵד לָךְ עֲצוּב, מְדַכְדֵּךְ, מוּבָס, אֵינְךָ מִשְׁחָק – עוֹמֵד לְבַד.

אֶפְלוּ כְּבֵר אִזּוֹ בְּקִשְׁתִּי לְשֶׂאֵל, לְהִזְמִין לְשִׁיחָה. אָבֿל חֲשַׁבְתִּי: לֹא, אֲמִיתִין עוֹד קֶצֶת. מִפְּנֵי שְׂאֵתְהָ מִבִּיּוֹ, אֲדָם סוּגוֹר (וְאַתְּהָ בְּדִיוֹק כְּזֶה) לֹא רוּצָה, לֹא אוֹהֵב, מִסְתִּיר אֶת דְּאֲגוּתִיו וְאֶת צְרוּתִיו. סִתְּתֵר בְּאֵינָה פְּנֵה כְּדִי שְׂאִישׁ לֹא יִבְחִין בְּעֲצוּבוֹתוֹ, אוֹ אֶפְלוּ יַעֲמִיד פְּנִים עֲלִיּוֹת. מִיִּשְׁהוּ עוֹד יִשְׂאֵל אוֹתוֹ מִשְׁהוּ אוֹ יִנְסֶה לְנַחֵם! לֹא רוּצָה לְקַלְקֵל לְאַחֲרִים אֶת שְׂמִחְתָּם בְּפִרְצוּף עֵקֶם, מִיִּסָּר וּמַעֲנָה.

ישראל קורצאק קולטור
 اسرائيل تقرا كورتشاك

(... יקפץ לו סנאי בעליצות, למרות שכואבת לי הבטן, תהמה היונה ותזרח לה השמש...)

ככך.

אריה פצוץ פצעי מות יסתתר בסבך כדי ללקק את פצעיו. אתה בדיוק כמוהו. זה ענייך.

שים לב: אני עומד לרשותך ברצון במעשה ובעצה. אתה מבין: עומד לרשותך (אם אתה רוצה). אדם, בשעת פעס, מאשים את כלם ומתנקם – ולא לומד שום דבר. אך הנסיון והדעת באים עם העצב. להשתולל ולהרע לאנשים אחרים מפני שרע לך? לא, אינני יכול להרשות זאת. אבל תחשב: אינך רע אלא עצוב. תרמוז לי מהו הסוד. תבוא מחר, ותספר? אחשב ואחר כך נמצא יחד מוצא. בכל זאת צריך לעשות עם זה משהו....

הדוקטור הזקן

אנטנה מס' 8, 25 בפברואר 1939

